

Appendiks 1. Kapitalkrav og likviditet

Appendiks til artiklen "Gode penge" – en uvidenskabelig redelighed eller er det videnskabelig uredelighed?

Jens Frederik Hansen

Lovgivningens krav til bankers kapital er todelt.¹ Der er krav til solvensen, altså sammensætningen af regnskabets passiver, og der er krav til likviditeten, som påvirker sammensætningen af aktiverne. Reglerne er med de seneste årtiers ændringer blevet stedse mere komplicerede og der bruges en række betegnelser, der ganske vist er mere præcist definerede i loven, men til gengæld afviger fra traditionel sprogbrug. I denne kortfattede fremstilling benyttes de mere traditionelle termer, hvilket naturligvis går noget ud over præcisionen.

Kapitalkravene indeholder endvidere en hel serie af tærskelværdier med forskellige konsekvenser. Når solvensen kommer under én margen indskrænkes eksempelvis retten til at betale udbytte, ved noget mindre solvens sættes ledelsen fra bestillingen og så fremdeles indtil den nederste solvensgrænse, hvor banken overgår til opløsning (konkurs) under finansiell stabilitet. Her beskrives primært den allernederste grænse, ragnaroksituationen.

Det er væsentligt at være opmærksom på, at aktiver og passiver altid er lige store. X pct. af aktiverne vil altid svare til X pct. af passiverne. Ved udregningen af kravet til den ansvarlige kapital skal der tages hensyn til sammensætningen af bankens aktiver, og at ikke alle typer aktiver har lige stor risiko for tab. De enkelte aktivtyper tillægges derfor en vægtning ved udregning af solvenskravet. I nedenstående opstilling er tal med *kursiv* medtaget som et illustrativt eksempel.

Balancen

Balancen i regnskabet består altid af følgende dele

		vægt	eksempel	
			<i>antal</i>	<i>antal vægtet</i>
Passiver				
Ansvarlig kapital				3
	Egenkapital (herunder aktiekapital)			
	Ansvarlig lånekapital			

¹ Oplysningerne om regelsættet bygger på interview med Aksel Tarras Madsen, Afdelingsdirektør for Økonomi og Risikostyring hos BRF-kredit A/S. Oplysningerne om og vurderingerne af reglernes virkemåde står for forfatterens regning.

Fremmedkapital				
	Indskud med forskellig løbetid og vilkår (anfordring, opsigelse, bankens Obligationslån etc.)			97
Sum				100
Aktiver				
Risikofrie aktiver				
	Kontanter		5	
	Statsobligationer		15	
Risikable aktiver				
	Privatlån	1,0	35	35,0
	Erhvervslån	1,0	10	10
	Lån små og mellemstore virksomheder	0,75	10	7,5
	Udlån bolig under 80 %	0,35	10	3,5
	Udlån erhvervsejendomme under 50 %	0,5	5	2,5
	Udlån andet pengeinstitut	0,2	5	1,0
	Danske realkreditobligationer	0,1	5	0,5
Sum			100	60

Solvenskravet er det *største* af følgende beløb:

- enten 3 pct. af balancen uden risikovægtning (i eksemplet: 3, så den betingelse er opfyldt)
- eller bankens individuelle solvensprocent (som vi i eksemplet endnu ikke har fundet) x vægtede aktiver.

Eksemplet indeholder endnu ikke den individuelle solvensprocent, men det gøres således:

			<i>eksempel</i>	
Individuel solvensprocent				
	Basiskrav til alle	8	8	
	Individuelt kapitalbehov		2	
Sum			10	

Ved at gange eksemplets individuelle solvensprocent med den risikovægtede aktivmasse fås kravet til størrelsen af den ansvarlige kapital, i dette tilfælde $60 \times 10 \% = 6 \%$. Da det tal er højere end eksemplets ansvarlige kapital på 3 pct., så ville banken være dumpet. Og fordi den er dumpet, så vil den straks blive lukket.

I praksis ville banken derfor langt tidligere have søgt at afværge situationen. Det kan ske på to måder ved enten at skaffe sig yderligere ansvarlig kapital eller veksle nogle af sine aktiver til noget med en lavere risikovægtning, eksempelvis opsige privatlån og købe statspapirer i stedet. Yderligere ansvarlig kapital kan eksempelvis skaffes ved aktietegning eller ved at optage et ansvarligt obligationslån. I eksemplet er det i øvrigt ikke nok med at skaffe 3 i ekstra kapital. For at opfylde solvenskravet på 6 pct. skal der skaffes 3,2 i yderligere ansvarlig kapital.

Selv hvis banken i eksemplet havde haft sine aktiver sammensat sådan, at der kun krævedes 3 pct. i ansvarlig kapital, så havde den haft et andet problem, nemlig at hvis der dukkede kunder op, som ville indskyde penge i banken, så *skulle* den takke nej. Tidligere kunne den blot beholde de ekstra indskud som risikofrie aktiver, men det er ikke længere muligt.² Det vil være usædvanligt i praksis, men det er en pointe, man skal være opmærksom på.

Yderligere solvenskrav, der ikke udløser konkursbegæring, men andre krav fra tilsynet

Det ovenstående har beskrevet, de grænser, der gælder, hvis banken skal undgå at blive lukket. Lukning er imidlertid den sidste løsning, og banken kommer i søgelyset allerede, når den ikke kan opfylde et krav om en højere solvensprocent. Der er primært tale om, at banker som i tilfælde af kollaps vil medføre vidtgående konsekvenser for resten af det finansielle system, skal opfylde et ekstra krav, og at alle banker kan pålægges yderligere solvenskrav for at modvirke konjunkturcyklen.

Individuel solvensprocent jf. ovenfor	8 + x
Tillæg til systemiske banker	1,5
(too big to fail) Kontracyclisk tillæg	0,5
Sum	10 + x

Der er angivet nuværende størrelser. Satserne veksler over tid.

Likviditeten

Det, som i praksis vil lægge den primære begrænsning på bankens udlånsmuligheder, er imidlertid likviditetskravet.

Banken skal til enhver tid have en likviditet i form af kontanter eller andre risikofrie aktiver, så den kan dække de forventelige nettoudbetalinger i den kommende måned.

Selv banker, som ligger meget stabilt og kun har ganske lille forskel i balancen fra måned til måned og dermed små udsving i nettoudbetalinger og nettoindbetalinger, vil imidlertid typisk have store brutto ind- og

---

² Da Ole Bjerg skrev Gode Penge var de tidligere regler gældende.

udbetalinger. For at tage højde for det, så foreskriver reglerne, at man ved opgørelsen af likviditetskravet kun må medregne 75 pct. af de modtagne indbetalinger.

Reelt bliver likviditetskravet derfor, at den likvide beholdning skal være 25 pct. af månedens forventede indbetalinger med tillæg af større forudsigelige udbetalinger såsom store enkeltudlån eller renter på lån, som banken har optaget hos andre. Den likviditet skal foreligge som risikofrie aktiver.

De banker, som lukkede i forbindelse med finanskrisen, blev alle dræbt af likviditetsklemmen. Efterfølgende har det vist sig, at flere af dem gav så lav dækning til kreditorerne, at de nok også har været insufficiante. En enkelt, Amagerbanken, har imidlertid givet så høj dækning til kreditorerne, at der er rimelighed i at overveje, om den med de fornødne tilskud af likviditet kunne have overlevet.

Det er i øvrigt karakteristisk, at likviditetsmanglen skyldtes andre bankers uvillighed til at forlænge lån til den illikvide bank, snarere end det skyldtes hævnninger foretaget af bankens indskydere.